Protestantse Theologische **Universiteit**

Postdoc onderzoek Bijbelse Theologie
Marco Visser aan de PThU

Terugblik mei 2026

In september 2022 ben ik als post-doc Bijbelse Theologie aan de PThU aangetreden (0,2 fte voor 4 jaar), met als overkoepelend thema: Bijbelse Theologie in de traditie van de 'Amsterdamse School.' Het onderzoek zoomt in op het werk van de bijbels-theologen Rochus Zuurmond (1930-2020) en Frans Breukelman (1916-1993), die in de vorige eeuw aan de theologische faculteit aan de UvA werkten en 'school maakten'.

Deze notitie is een beschrijving van het werk dat er is gedaan alsmede van de betekenis van deze onderzoeksplek aan de academie.

Stand van zaken onderzoek

Afgesproken is dat ik in deze periode 3 of 4 relevante artikelen zou publiceren, deels vanuit mijn promotieonderzoek, deels vanuit het huidige onderzoek. Twee artikelen n.a.v. het promotieonderzoek zijn gereed:

- 'Der Knecht als Bild Gottes. Die Theologie der Gottesknechtslieder (Jesaja 41–53),' in: *Biblische Zeitschrift* 69/2 (2025)
- 'The Servant of YHWH as Pars pro Toto,' in: *Biblical Interpretation* (geaccepteerd; verschijnt 2026)

Aan twee artikelen wordt gewerkt:

- 'Words to be Done. Biblical Theology According to Rochus Zuurmond' (wordt aangeboden aan Journal of Reformed Theology)
- 'A Biblical Theology of Keywords. An "Amsterdam" Proposal' (voor een 'Companion to the Amsterdam Approach')

Het artikel over Zuurmond is in goed gevorderd stadium; het laatstgenoemde onderzoek heb ik voorgedragen op de meeting van de Society of Biblical Literature (SBL) in Boston in november 2025 en in de vergadering van het Oudtestamentisch Werkgezelschap (OTW) in januari 2026.

Door persoonlijke (gezins)omstandigheden is er in het schrijven enige vertraging gekomen. In overleg met prof.dr. Lieve Teugels is besproken dat het onderzoek en het schrijven wel voortgaan, maar dat ik me in deze fase vooral richt op voordrachten en andere activiteiten. Zo heb ik tevens een paper ingediend voor de conferentie van de EABS in Leuven in juli.

Amsterdamse School en PThU

De aanstelling van Rinse Reeling Brouwer als bijzonder hoogleraar was nadrukkelijk bedoeld om aan de PThU plaats te bieden aan de 'Amsterdamse School', immers gelieerd aan een van de voorlopers van de PThU, de UvA. Na Reeling Brouwers emeritaat, was mijn aanstelling als postdoc een voortzetting hiervan. Het is steeds als een wederzijds belang gezien om deze invloedrijke traditie een plek te laten hebben aan de theologische universiteit.

Verschillende aspecten hiervan zijn nog altijd actueel. Te noemen zijn:

- De nadruk op de *literaire (eind)gestalte* van de Bijbelteksten, naast de historische context waar in andere benaderingen veel aandacht voor is.
- De nadruk op de *Tenach*/ het Oude Testament én de *Joodse traditie* als bronnen van de christelijke theologie.
- De wisselwerking tussen exegese, bijbelse theologie en dogmatiek: 'Amsterdamse School' staat vanouds voor een *interdisciplinaire theologie*.
- *Relevantie*: verschillende 'Amsterdammers', zoals Karel Deurloo, Rochus Zuurmond, Karel Eykman, Nico ter Linden en Ad van Nieuwpoort, schreven en schrijven voor een breed publiek en traden op in radio- en televisieprogramma's. Deze manier van Bijbellezen is van huis uit in gesprek met de actualiteit en is in die zin contextuele theologie avant la lettre.

Internationaal

Een van de doelstellingen die ik voor deze 4 jaren had gesteld, was het aangaan van internationale contacten om dit werk ook in een breder gesprek in te brengen. Dit komt inderdaad van de grond: met name onder systematisch theologen die de dogmatiek weer meer op het Oude Testament en de Joodse bronnen willen terugvoeren, is er toenemende interesse voor het werk van K.H. Miskotte, F.H. Breukelman en K.A. Deurloo. Wat mijn inbreng betreft zijn naast de publicaties die uiteraard internationaal toegankelijk moeten zijn, de volgende zaken te noemen:

- In november 2021 modereerde ik de internationale online conferentie rond de Engelse vertaling *Biblical ABCs* van K.H. Miskotte (gehost door de PThU); met als key note speakers Phil Ziegler (Aberdeen), Susannah Ticciati (London), Katherine Sonderegger (Virginia Theological Seminary), Christophe Chalamet (Geneve), Mirjam Elbers (Leuven) en Rinse Reeling Brouwer (PThU).
- Met verschillende van deze mensen is er contact gebleven en zijn er nieuwe initiatieven genomen, o.a. de oprichting van een internationale online 'Jewish Theology Reading Group'.
- In februari 2024 organiseerde ik een internationale tweedaagse conferentie over de teksten uit Jesaja over de knecht van JHWH, met o.a. prof.dr. Ulrich Berges (Bonn) en prof.dr. Benedikt Hensel (Oldenburg).

- Genoemd is reeds mijn inbreng op de SBL/AAR Meeting in Boston in november 2025; op de EABS Meeting in Leuven in juli 2026 zal ik eveneens een paper voordragen, dat zal gaan over de wisselwerking tussen exegese en systematische theologie in de Amsterdamse School, met de scheppingsleer als *testcase*.
- Ook rond de recente Engelse vertaling van het boek *Exodus en Exil* van Karel Deurloo zal er een bijbels theologische conferentie georganiseerd worden (2026/27) met o.a. Mirjam Elbers (Leuven), Collin Cornell (Fuller, Houston Texas) en Katharine Dell (Cambridge).

Inbreng aan de PThU

Hoewel de kleine aanstelling niet veel activiteiten naast het eigen onderzoek toelaat, probeer ik ook voor het geheel van de PThU iets te betekenen. M.n. de samenwerking met de mensen van het Kenniscentrum is goed en vruchtbaar gebleken.

Zo heb ik het 'Bijbeldebat' geïnitieerd: een gesprek over een bijbels en actueel thema met mensen die een verschillend perspectief op de zaak hebben, onder het motto: het doet ertoe hoe je leest. Verschillende edities heb ik (mede) georganiseerd en gemodereerd: o.a. over het belang van de grondtalen voor de predikant; de Bijbel als literatuur of historische bron; schepping of natuur; en recent over oorlog in de Bijbel. Deze Bijbeldebatten waren reeds een samenwerking tussen de PThU (kenniscentrum) en de stichting De Nieuwe Bijbelschool, waaraan ik verbonden ben. Nu we in Utrecht gevestigd zijn, organiseren we het samen met de TUU en de twee studieverenigingen Voetius en LPQ. De eerstvolgende vindt plaats in mei met als thema: 'De tuin en de stad. Gaat technologie ons redden?'

Hiernaast heb ik meerdere cursussen in het nascholingsprogramma voor predikanten begeleid, te weten de (zeer positief geëvalueerde en terugkerende) cursussen 'Oude Bronnen Nieuwe Tijden' (met dr. Ad van Nieuwpoort) en 'Als de goden zwijgen: Miskotte in deze tijd' (met dr. Wouter Klouwen).

Ook organiseer ik een Miskotte-leesgroep voor studenten; en tenslotte samen met o.a. prof.dr. Edward van 't Slot de jaarlijkse Karl Barth-studiedag (het *Barthianum*) en de internationale Karl Barth Conference.

Onderwijs

Er is gesproken over de mogelijkheid de kwalificatiecertificaten voor het onderwijs te behalen: ik ben daar zeker toe bereid, we hebben er in de afgelopen periode alleen geen gelegenheid voor gevonden. Wel heb ik incidenteel een rol in het onderwijs gespeeld: in 2021 heb ik dr. Paul Sanders vervangen in de collegereeks 'Theologische interpretatie van de Bijbel in historisch perspectief' (zowel in Amsterdam als in Groningen). Daarnaast heb ik in het college Bijbelse Theologie in Groningen enkele gastcolleges over de 'Amsterdamse School' verzorgd. Tenslotte is een studiedag over

Jesaja in Oldenburg (Dld.) in januari 2023 noemenswaard. Naar aanleiding daarvan wordt op dit moment met prof.dr. Benedikt Hensel een serie gastcolleges aldaar gepland (2027).

***